

נייר עמדה גדעון עפרת

1. עובדה משמעותית: סירובה של סוגיית הזהות הישראלית-יהודית לרדת מסדר היום התרבותי בישראל מזה כמאה שנים.
2. מרצונו, או שלא מרצונו, היהודי נושא עמו לאורך ההיסטוריה את תודעת זהותו היהודית.
3. היהודי, והישראלי בעקבותיו, גוררים עמם פצע מדמם של זהותם הלאומית והדתית.
4. משקל תודעת הזהות העצמית גדול ביהדות, לעומת משקלה במערכות לאומיות ודתיות אחרות.
5. ביטוי אמנותי ישראלי ויהודי מוכיח עיסוק בשאלות הזהות הלאומית-דתית, יותר משנמצא באמנות חוץ-ישראלית וחוץ-יהודית.
6. ככל שהאמנות הישראלית ביקשה להפקיע עצמה מתכני זהות לאומית-דתית, כן צפו התכנים הללו ואישרו נוכחותם.
7. אין יהודי חדש: האמנות הישראלית, מראשיתה, ניהלה ומנהלת דו-שיח עם האמנות היהודית המסורתית.
8. בהתאם, גם האמנות הישראלית המודרנית והחילונית-לכאורה הוכיחה הידרשות לתכנים יהודיים: אריה ארוך ומסורת יהודית, אברהם אופק ומדרשים, משה גרשוני (גם המוקדם, המינימליסטי!) וה"זהר".
9. שלושים השנים האחרונות מוכיחות שובה של האמנות הצעירה בישראל לתכנים יהודיים.
10. בשעה שהיהדות מחלחלת לאמנות הישראלית היא מפקיעה אותה מהמקום. ה"מקום" האלוהי האל-מקומי גובר על המקום הלאומי-טריטוריאלי. ככל שהאמנות הישראלית יהודית יותר, כן היא "ישראלית" פחות.

ד"ר גדעון עפרת הוא חוקר אמנות ותרבות שעוסק בזמן האחרון בפרשנות לתנ"ך ואוצר עצמאי.